

Vervolg van

Hoofdstuk 8

De Vrije Keuze

Zonder de vrije keuze in de geestelijke dingen zou er niets van de mens zijn, waardoor hij zich van zijn kant met de Heer zou kunnen verbinden en vandaar geen toerekening, maar alleen voorbeschikking, welke verfoeilijk is.

485. Dat er zonder vrije keuze in de geestelijke dingen naastenliefde noch geloof zou zijn bij enig mens, nog minder een verbinding van deze twee, werd in het hoofdstuk over het geloof ten volle aangetoond.

Hieruit volgt, dat er zonder de vrije keuze in geestelijke dingen niet iets van de mens zou zijn, waardoor de Heer Zichzelf met hem zou verbinden, terwijl toch zonder wederkerige verbinding geen hervorming en wederverwekking, en dus ook geen zaligheid mogelijk is.

Dat er zonder wederkerige verbinding van de mens met de Heer en van de Heer met de mens, niet enige toerekening zou zijn, is een onweerlegbare gevolgtrekking.

De gevolgen, die voortspruiten uit de bevestiging, dat er geen toerekening van het goede en boze is zonder de vrije keuze in geestelijke dingen, zijn talrijk; en deze ontzaglijke gevolgen zullen geopend worden in het laatste deel van dit werk, waar gehandeld zal worden over ketterijen, paradoxen en tegenstrijdigheden, die voortvloeien uit het huidige geloof, welke aan de mens de verdienste en de gerechtigheid van de Heer God Zaligmaker toeschrijft.

486. De voorbeschikking is een uitbroedsel van het geloof van de huidige kerk, daar zij geboren is uit het geloof aan het volslagen onvermogen en het volslagen gemis aan keuze in geestelijke dingen; hieruit is dit geboren, en ook uit het geloof aan de als het ware onbezielde bekering van de mens, namelijk dat hij is als een blok hout, en na de bekering uit niet enig bewustzijn weet, of het blok hout zelf al dan niet door de genade is levend gemaakt.

Want er wordt gezegd, dat de uitverkiezing geschiedt uit louter genade van God, met uitsluiting van de handeling van de mens, of deze uit de krachten van de natuur dan wel uit de krachten van de rede voortkomt; en dat de uitverkiezing geschiedt waar en wanneer God wil, dus naar willekeur.

De werken die als getuigenissen het geloof volgen, zijn voor de blik van hem, die daarover nadenkt, gelijk aan de werken van het vlees; en de geest die ze werkt, openbaart niet uit welke oorsprong zij zijn, maar maakt ze tot werken van de genade of van de willekeur, evenals het geloof zelf.

Hieruit blijkt duidelijk, dat het dogma van de huidige kerk, met betrekking tot de voorbeschikking daaruit is opgeschoten als een spruit uit haar zaad; en ik kan zeggen, dat zij als een nauwelijks te vermijden gevolg uit dit geloof is voortgevloeid.

Dit vond het eerst plaats bij de Predestinatianen; daarna werd zij door Gottschalk [9de eeuwse monnik], vervolgens door Calvijn en zijn aanhangers, en tenslotte door de Synode van Dordrecht sterk bevestigd, en toen als het palladium van de godsdienst, of liever als het in het schild van Pallas gegraveerde hoofd van Gorgo of Medusa door de Supra- en Infra-Lapsariërs in hun kerk overgedragen.

Maar wat had men voor verderfelijkers kunnen uitbroeden, en wat voor wreedaardigers van God kunnen geloven, dan dat sommigen uit het menselijk geslacht bij voorbeschikking verdoemd zijn. Want zou het niet een wreedaardig geloof zijn, dat de Heer die de Liefde zelf en de barmhartigheid zelf is, wil dat een menigte van mensen voor de hel geboren wordt, of dat myriaden van myriaden vervloekt geboren worden, dat wil zeggen, als duivels en satans; en dat Hij niet vanuit Zijn goddelijke Wijsheid, die oneindig is, voorziening getroffen heeft en treft, opdat zij die goed leven en goed erkennen, niet in het eeuwige vuur en in de eeuwige marteling geworpen worden. De Heer is toch de Schepper en Zaligmaker van allen, en Hij alleen leidt allen en wil de dood van niemand.

Wat kan er daarom voor gruwelijker ding gedacht en geloofd worden, dan dat massa's naties en volken onder Zijn toezicht en toezien uit voorbeschikking aan de duivel ten prooi worden overgeleverd, om diens vraatzucht te bevredigen.

Maar dit is een uitbroedsel van het geloof van de huidige kerk, maar het geloof van de Nieuwe Kerk verafschuwt dit als een monster.

487. Daar ik geloofde dat een dergelijke hersenschim nooit door enig christen vastgesteld, nog minder met de mond uitgesproken en in het openbaar aan de dag gebracht had kunnen worden, wat toch is gebeurd door zovele uitmuntende mannen uit de geestelijkheid op de Dordtsche Synode in Holland en daarna met veel zwier werd neergeschreven en onder het publiek verbreid, en opdat men daaraan derhalve niet zou twijfelen, werden enigen van hen, die aan de besluiten van die synode hadden deelgenomen, tot mij ontboden.

Toen zij in mijn nabijheid stonden, zei ik: 'Wie kan uit enige gezonde rede tot de gevolgtrekking van een voorbeschikking komen, en wat kan daaruit anders voortvloeien dan wreedaardige voorstellingen over God en schandelijke voorstellingen over de godsdienst.

Kan iemand, die de voorbeschikking door bevestigingen in zijn hart geprent heeft, over alle dingen die van de Kerk zijn, wel iets anders denken, dan dat zij zinledig zijn en evenzo ten aanzien van het Woord? En over God wel iets anders dan dat Hij een tiran is, omdat Hij zovele myriaden van mensen tot de hel voorbeschikt?' Op deze woorden zagen zij mij met een satanische gelaatsuitdrukking aan en zeiden: 'Wij behoorden tot de uitgekozenen in de Dordtsche Synode, en wij hebben ons toen en daarna nog meer bevestigd in vele dingen ten aanzien van God, het Woord en de godsdienst, die wij niet bekend durfden te maken; maar toen wij deze dingen bespraken en onderwezen, weefden en knoopten wij een weefsel samen uit veelkleurige draden en strooiden veren daarover, die aan pauwenvleugels ontleend waren'.

Maar aangezien zij toen evenzo wilden doen, sloten de engelen, vanuit de hun uit de Heer gegeven macht, de uitwendige dingen van hun gemoed, en openden de innerlijke dingen bij hen, en zij werden gedwongen van hieruit te spreken.

Toen zeiden zij: 'Ons geloof, dat wij vormden door de conclusies, waarvan de ene uit de andere volgde, was en is nog steeds het volgende:

1. Dat er niet enig Woord van Jehovah God is, maar iets als een wind, die blies uit de mond van de profeten; dit dachten wij, omdat het Woord allen tot de hemel voorbeschikt, en de mens alleen schuld heeft, wanneer hij niet de wegen bewandelt die daarheen voeren.
2. Dat er godsdienst is, omdat die er zijn moet, maar dat hij is als een stormwind, die een aangename geur aandraagt voor het gewone volk; dat deze daarom geleerd moet worden door geestelijken, zowel kleine als grote, en wel uit het Woord, omdat dit aangenomen is; dit hebben wij bedacht, omdat daar, waar de voorbeschikking is, de godsdienst niets is.
3. Dat de burgerlijke wetten van de gerechtigheid de godsdienst zijn; maar dat de voorbeschikking niet afhangt van een leven naar deze wetten, maar louter en alleen van Gods willekeur, zoals bij een koning met absolute macht alles afhangt van het zien van zijn aangezicht alleen.

4. Dat alle dingen die de Kerk leert, behalve dan dat er een God is, als ijdelheden afgekeurd en als vuilnis verworpen moeten worden.
5. Dat de geestelijke dingen die aangeprezen worden, niets anders dan etherische dingen onder de zon zijn, die wanneer ze diep in de mens dringen, duizeligheid en verdoving over hem brengen en hem tot een afschuwelijk monster voor God maken.
6. Toen zij werden ondervraagd over het geloof, waarvan zij de voorbeschikking afleidden, of zij dit voor geestelijk hielden, zeiden zij, dat het dit wordt overeenkomstig de voorbeschikking; maar dat zij, wanneer het gegeven wordt, als blokken hout zijn, van waaruit zij weliswaar tot levenden gemaakt worden, maar niet op geestelijke wijze.

Na deze schandelijke uitspraken wilden zij zich terugtrekken; maar ik zei tot hen: ‘Blijft nog een ogenblik en ik zal u een gedeelte uit Jesaja voorlezen’, en ik las het volgende: ‘Verblijd u niet, gij gans Filisthea, dat de roede, die u sloeg, gebroken is; want uit de wortel van de slang kwam een basilisk voort, en haar vrucht is een vurige vliegende draak’, (Jesaja 14:29).

Ik ontvouwde dit toen door de geestelijke zin, namelijk dat onder Filisthea de van de naastenliefde gescheiden kerk wordt verstaan; dat onder de basilisk, die voortkwam uit de wortel van de slang, haar leer wordt verstaan ten aanzien van drie goden, en over het op ieder afzonderlijk toegepaste toerekenende geloof; en dat onder haar vrucht, die een vurige vliegende draak is, wordt verstaan in het geheel geen toerekening van het goede en het boze, maar de onmiddellijke barmhartigheid, om het even of de mens goed dan wel boos heeft geleefd.

Nadat zij dit gehoord hadden, zeiden zij: ‘Het zij zo, maar haal nu eens uit die codex, die u het Heilige Woord noemt, iets over de voorbeschikking’; en ik opende het Boek en stuitte bij dezelfde profeet op deze plaats, die op de vraag paste: ‘Zij legden addereieren, en zij weefden spinnenwebben; die van hun eieren eet zal sterven en wanneer iemand ze in stukken drukt, er barst een adder uit’, (Jesaja 59:5).

Toen ze deze woorden hoorden, konden zij de uitlegging daarvan niet verdragen, maar enigen van hen die ontboden waren – het waren er vijf – stortten zich in een grot, waaromheen een duister vuur verscheen, wat een teken was, dat zij geloof noch naastenliefde bezaten.

Hieruit blijkt duidelijk, dat dit synodale besluit ten aanzien van de voorbeschikking niet alleen een onzinnige ketterij, maar ook een wreedaardige ketterij is, en daarom moet zij dermate uit het brein worden uitgeroeid dat daarvan ook zelfs niet een enkel haaltje overblijft.

488. Het afschuwelijke geloof, dat God de mensen tot de hel voorbeschikt kan vergeleken worden met de onmenselijkheid van vaders bij sommige barbaarse naties, die hun zuigelingen en kleine kinderen op straat werpen; en met de onmenselijkheid van sommige vijanden, die de gedode mensen in de wouden neergooien om door de wilde dieren verslonden te worden.

Het kan ook vergeleken worden met de wreedheid van een tiran, die het aan hem onderworpen volk in groepen verdeelt, en daarvan enige aan de beulen overlevert, enige in de diepte van de zee werpt, en enige in het vuur.

Ook kan het vergeleken worden met de bloeddorst van sommige wilde dieren, die hun jongen verscheuren; en ook kan het vergeleken worden met de razernij van honden die losvliegen op hun eigen beeld dat zij in de spiegel zien.

Zonder de vrije keuze in geestelijke dingen zou God de oorzaak zijn van het kwaad en er zou zo dus geen toerekening zijn.

489. Dat God de oorzaak van het kwaad is, volgt uit het huidige geloof, dat het eerst werd uitgebreed door hen die zitting hadden in het concilie in de stad Nicea; daar werd de ketterij verzonnen en samengeflanst, en nog steeds stand heeft gehouden: namelijk dat er drie goddelijke Personen van eeuwigheid aan waren en elk van hen een God op zichzelf was.

Na het uitbroeden van dit ei konden de aanhangers wel niet anders dan zich tot elke persoon als God in het bijzonder te richten.

Zij stelden toen een geloof samen, dat aan de mens de verdienste of de gerechtigheid van de Heer God Zaligmaker toerekent, en opdat niet enig mens met de Heer zou binnentreden in de verdienste, ontnamen zij de mens alle vrije keuze in geestelijke dingen, en voerden zij het uiterste onvermogen in ten aanzien van dit geloof.

Aangezien zij al het geestelijke van de Kerk uit dit geloof-alleen afleidden, verklaarden zij, dat er een dergelijk onvermogen bestond ten aanzien van alles wat de Kerk over de zaligheid leert.

Daaruit ontstonden afgrijselijke ketterijen, de een na de ander, gegrond op dit geloof en op het onvermogen van de mens in geestelijke dingen, en ook deze allerverderfelijkste ketterij ten aanzien van de voorbeschikking, waarover in het voorgaande artikel gehandeld is, en al deze ketterijen sluiten in zich dat God de oorzaak van het kwaad is, of dat God zowel het goede als het boze geschapen heeft.

Maar, mijn vriend, geloof niet in enig concilie, maar geloof het Woord van de Heer, dat boven de concilies staat.

Wat hebben de rooms-katholieke concilies al niet uitgebreed en wat niet het Dordrechtsche, waaruit de voorbeschikking, deze afgrijselijke adder, voortkwam.

Men kan denken dat de aan de mens gegeven vrije keuze in geestelijke dingen de middellijke oorzaak van het kwaad is geweest en dat bijgevolg de mens, zo hem een dergelijke vrije keuze niet was gegeven, niet zou hebben kunnen overtreden.

Maar mijn vriend, blijf hier eens bij stilstaan en overweg dit, of enig mens, om mens te zijn, zonder vrije keuze in geestelijke dingen geschapen had kunnen worden; wanneer hem deze werd afgenomen, zou hij niet langer een mens, maar slechts een standbeeld zijn.

Wat is de vrije keuze anders dan te kunnen willen en doen en denken en spreken in alle schijn als uit zichzelf.

Aangezien de mens dit gegeven werd, opdat hij als mens zal leven, werden de twee bomen gesteld in de Tuin van Eden, de boom des levens en de boom van de kennis van goed en kwaad, waarmee wordt aangeduid, dat hij vanuit het hem gegeven vrije eten kon van de vrucht van de boom des levens, en van de vrucht van de boom van de kennis van goed en kwaad.

490. Dat al hetgeen God geschapen heeft, goed was, blijkt uit het eerste hoofdstuk van Genesis, waar gezegd wordt in de verzen 10,12,18,21,25, 'God zag dat het goed was', en tenslotte in vers 31, 'God zag al wat Hij gemaakt had, en ziet, het was zeer goed', en eveneens uit de oorspronkelijke staat van de mens in het paradijs.

Dat echter het boze door de mens ontstond, blijkt uit de staat van Adam onmiddellijk volgend op of na de val, namelijk dat hij uit het paradijs verdreven werd.

Hieruit blijkt duidelijk, dat wanneer de vrije keuze niet aan de mens gegeven was in de geestelijke dingen, God Zelf de oorzaak van het boze zou zijn en niet de mens, en dat dus God zowel het goede als het kwaad geschapen zou hebben; maar het is afschuwelijk te denken dat God ook het kwaad geschapen heeft.

Dat God niet het kwaad schiep, omdat Hij de mens de vrije keuze in geestelijke dingen ingaf en dat Hij hem nooit enig boze inblaast, komt, omdat Hij het Goede zelf is, en omdat God hierin alomtegenwoordig is en voortdurend aandrijft en dringend verlangt aangenomen te worden, en wanneer Hij niet aangenomen wordt, Zich toch niet terugtrekt, want wanneer Hij zich zou terugtrekken, zou de mens terstond sterven, ja zelfs in een 'niet-zijn' vallen; want de mens heeft het leven en bestaan van alle dingen waaruit hij bestaat, uit God.

Dat God niet het kwaad heeft geschapen, maar dat de mens dit binnenbracht, komt daarvandaan, dat de mens het goede, dat voortdurend van God invloeit, verdraait in het boze, en wel door zich van God af en naar zichzelf toe te wenden.

Wanneer dit plaatsvindt, blijft de verlustiging van het goede, en dit wordt dan de verlustiging van het boze; want wanneer er niet een verlustiging, die als het ware soortgelijk was, overbleef, zou de mens niet kunnen leven, want de verlustiging maakt het leven van zijn liefde uit.

Niettemin staan deze verlustigingen lijnrecht aan elkaar tegenovergesteld.

Maar dit weet de mens niet, zolang hij in de wereld leeft, maar na de dood zal hij het weten en het ook onmiskenbaar gewaarworden; want dan wordt de verlustiging van de liefde van het goede veranderd in hemelse gelukzaligheid, maar de verlustiging van de liefde van het boze in helse verschrikking.

Uit hetgeen werd aangevoerd blijkt duidelijk, dat elk mens werd voorbeschikt tot de hemel en niemand tot de hel, maar dat de mens zichzelf overlevert aan de hel door het misbruik van zijn vrije keuze in de geestelijke dingen, tengevolge waarvan hij die dingen omhelst die uit de hel opwalmen; want elk mens wordt, zoals eerder gezegd, in het midden tussen hemel en hel gehouden, opdat hij in evenwicht is tussen het goede en het kwade, en vandaar in de vrije keuze in geestelijke dingen.

491. Dat God het vrije niet alleen in de mens gelegd heeft, maar ook in elk dier, ja zelfs, iets analoogs daaraan in de onbezielde dingen, en in elk het vermogen om naar zijn eigen natuur in zich op te nemen, alsmede dat Hij voorziet in het goede voor hen alle, maar dat de objecten dit in het boze veranderen, kan door vergelijkingen worden toegelicht.

De atmosfeer geeft elk mens de mogelijkheid tot ademen, zo ook elk tam en wild dier, alsmede elke vogel, zowel de oehoe als de duif, en tevens de mogelijkheid tot vliegen en toch is de atmosfeer niet de oorzaak daarvan dat deze mogelijkheid wordt aangenomen door wezens, die van een tegenovergestelde genius en tegenovergestelde inborst zijn.

De oceaan biedt in zich een woonplaats en verschaft ook voedsel aan elke vis, maar is niet de oorzaak daarvan dat de een daar de ander verslindt, en dat de krokodil zijn voedsel in gif verandert, waarmee hij de mens doodt.

De zon voorziet alle dingen van licht en warmte, maar de objecten, zoals daar zijn de verschillende gewassen van de aarde, nemen deze op verschillende wijze in zich op: de goede boom en de goede struik anders dan de doorn en de distel, of het onschadelijke kruid anders dan het giftige.

De regen vloeit uit de hogere streek van de atmosfeer overal op aarde neer en verleent daarvan wateren aan de bodem voor elke struik, elk kruid en elk gras, en elk ervan eigent zich daarvan toe wat het nodig heeft; dit is het wat aan de vrije keuze analoge wordt genoemd, want zij zuigen het water in vrijheid in met hun kleine mondjes, poriën en geleidingen, die in de tijd van de warmte open staan; en de bodem levert alleen de vochten en de elementen, die de gewassen uit iets wat op dorst en honger lijkt naar zich toehalen.

Zo is het ook met de mensen gesteld, namelijk dat de Heer bij iedereen invloet met geestelijke warmte, die in haar wezen het goede van de liefde is, en met geestelijk licht, dat in zijn wezen het ware van de wijsheid is, maar de mens neemt deze op al naar hij zich wendt òf tot God, òf tot zichzelf.

Daarom zegt de Heer daar, waar Hij over de liefde jegens de naaste leert: 'Opdat gij moogt zijn zonen van de Vader, die de zon doet opgaan over bozen en goeden, en regen zendt over rechtvaardigen en onrechtvaardigen', (Mattheüs 5:45); en elders: 'Dat Hij de zaligheid van allen wil'.

492. Hieraan zal ik de volgende gedenkwaardigheid toevoegen:

Ik hoorde enige malen woorden die uit de hemel werden neergezonden ten aanzien van het goede van de naastenliefde, welke door de wereld der geesten heengingen en in de hel tot aan de diepte ervan doordrongen.

In de voortgang ervan veranderden deze woorden in zulke, die volledig tegenovergesteld waren aan het goede van de naastenliefde, en tenslotte in woorden van haat jegens de naaste; een teken dat al

wat uit de Heer voortgaat goed is, en dat het door de geesten in de hel veranderd wordt in het boze. Hetzelfde gebeurde met enige waarheden van het geloof, die in de voortgang ervan veranderd werden in aan de waarheden tegenovergestelde valsheden; want de ontvangende vorm zelf verandert het daarin vallende in datgene wat daarmee strookt.

Al het geestelijke van de Kerk, dat in het vrije binnentreedt en uit het vrije wordt opgenomen, blijft, maar niet omgekeerd.

493. Dat bij de mens datgene blijft wat uit het vrije door hem wordt opgenomen, komt omdat het vrije tot zijn wil behoort, en aangezien het tot zijn wil behoort, behoort het ook tot zijn liefde, immers, dat de wil de ontvanger van de liefde is, werd elders aangetoond.

Dat al datgene het vrije is, wat tot de liefde behoort, en dat dit ook tot de wil behoort, ziet eenieder in, wanneer gezegd wordt: ‘Ik wil dit, omdat ik het liefheb’, en ook omgekeerd: ‘Omdat ik dit liefheb, wil ik het ook’.

Maar de wil van de mens is tweevoudig: innerlijke en uiterlijk, of behorend tot de innerlijke en tot de uitwendige mens.

Daarom kan de bedrieglijke mens anders handelen en spreken voor de wereld en anders met zijn vertrouwden; voor de wereld handelt en spreekt hij uit de wil van zijn uitwendige mens, en met zijn vertrouwden uit de wil van zijn innerlijke mens.

Maar hier wordt de wil van de innerlijke mens bedoeld waar zijn heersende liefde is.

Uit dit weinige blijkt dat de innerlijke wil de mens zelf is, want daar is het zijn en het wezen van zijn leven; het verstand is de vorm ervan, waardoor de wil zijn liefde zichtbaar vertoont.

Al wat de mens liefheeft en uit liefde wil, is het vrije, want al wat van de liefde van de innerlijke wil uitgaat, is het aangename van zijn leven en daar dit het ‘zijn’ van zijn leven is, is het ook zijn eigene; en dit is de reden, waarom datgene, wat uit het vrije van zijn wil wordt opgenomen, blijft, want het voegt zich aan het eigene toe.

Het tegenovergestelde vindt plaats, wanneer iets in het niet-vrije wordt binnengebracht; dit wordt niet zo maar opgenomen; maar hierover in hetgeen volgt.

494. Maar men moet wel weten, dat de geestelijke dingen van het Woord en van de Kerk, die de mens uit liefde in zich opneemt en met het verstand bevestigt, bij de mens blijven, maar niet op gelijke wijze als de burgerlijke en maatschappelijke dingen, daar de geestelijke dingen in het hoogste gebied van het gemoed opklimmen en zich daar vormen.

Dit komt, omdat daar de ingang van de Heer is met de goddelijke waarheden en goedheden bij de mens, en als het ware de tempel, waarin Hij is.

Daarentegen nemen de burgerlijke en maatschappelijke dingen, die tot de wereld behoren, de lagere gebieden van het gemoed in beslag, en enige daarvan zijn daar als kleine gebouwen buiten de tempel en andere als voorhoven, waar men eerst doorheen moet om binnen te gaan.

Dat de geestelijke dingen van de Kerk in het hoogste gebied van het gemoed zetelen, vindt ook hierin zijn oorzaak, dat zij de eigen dingen van de ziel zijn en op haar eeuwig leven betrekking hebben, en de ziel in de hoogste dingen is en haar voeding uit geen andere dan geestelijke spijzen bestaat.

Daarom noemt de Heer Zichzelf het Brood, want Hij zegt: ‘Ik ben het levende Brood dat uit de hemel neerdaalt; zo iemand van dit Brood eet, die zal in der eeuwigheid leven’, (Johannes 6:51).

In dit gebied zetelt ook de liefde van de mens die zijn gelukzaligheid na de dood vormt; ook zetelt daar voornamelijk zijn vrije keuze in geestelijke dingen, en hieruit daalt al het vrije neer, dat de mens in de natuurlijke dingen heeft. Aangezien zijn oorsprong daar gelegen is, zo staat dit met alle vrije keuze in de natuurlijke dingen in verbinding, en daardoor neemt de in de hoogste dingen regerende liefde alles wat voor haar bevorderlijk is.

Deze verbinding is die als van een bronader met de daaraan ontvloeiende waterstromen en als die van het bevruchtende zelf van het zaad met alle en elk van de dingen van de boom, vooral met de vruchten waarin het zich vernieuwt.

Wanneer iemand echter de vrije keuze in de geestelijke dingen loochent en die dus verwerpt, dan maakt hij voor zichzelf een andere bron en opent daarheen een ader, en verandert het geestelijk vrije in een louter natuurlijk vrije en tenslotte in een hels vrije.

Dit vrije wordt ook als het bevruchtende van het zaad dat eveneens vrijelijk door stam en takken in de vruchten overgaat, maar die vanuit haar oorsprong van binnen rot zijn.

495. Al het vrije dat uit de Heer is, is het vrije zelf; naar dat wat uit de hel is en vandaar bij de mens is, is slavernij, maar toch kan het niet anders, dan dat het geestelijk vrije hem, die in het helse vrije is, als slavernij toeschijnt, omdat zij aan elkaar zijn tegenovergesteld.

Maar allen die in het geestelijk vrije zijn weten niet alleen, maar worden ook gewaar, dat het helse vrije slavernij is; daarom verafschuwen de engelen dit vrije als lijkstank, terwijl de helsen deze zelfde stank als een aromatische geur inademen.

Het is uit het Woord van de Heer bekend, dat de eredienst uit het vrije waarlijk eredienst is, en dat het vrijwillige de Heer behaagt.

Daarom wordt bij David gezegd: 'Een vrijwillig offer zal ik God offeren', (Psalm 58:8); en elders: 'De vrijwilligen van de volken zijn vergaderd, het volk van de God van Abraham', (Psalm 47:10).

Vandaar waren er bij de zonen Israëls vrijwillige offers; hun heilige eredienst bestond hoofdzakelijk in offers.

Vanwege Gods welgevallen in vrijwillige dingen werd geboden, 'dat elke man, wiens hart hem dreef, en eenieder, wiens vrijwillige geest hem bewoog, Jehovah een heffing zou offeren tot het werk van de tent', (Exodus 35:5,21,29); en de Heer zegt: 'Indien gijlieden in Mijn Woord blijft, zo zijt gij waarlijk Mijn discipelen; en gij zult de waarheid kennen, en de waarheid zal u vrij maken; indien dan de Zoon u vrijmaakt, zo zult gij waarlijk vrij zijn; maar eenieder die de zonde doet, is een dienstknecht van de zonde', (Johannes 8:31 tot 36).

496. Dat datgene blijft, wat uit het vrije wordt opgenomen, komt omdat de wil van de mens dit in zich opneemt en zich toe-eigent, en omdat het zijn liefde binnegaat en de liefde dit als van haar zelf erkent, en zich hierdoor vormt, maar dit zal door vergelijkingen verduidelijkt worden; aangezien deze echter aan de natuurlijke dingen ontleend zullen worden, zal de warmte de plaats van de liefde innemen.

Het is bekend, dat door de warmte en overeenkomstig haar graad de deuren in elk gewas geopend worden en dat het gewas naar de mate waarin het geopend wordt, innerlijk in de vorm van zijn natuur terugkeert, en uit eigen beweging zijn voedingsstoffen opneemt, de hem passende vasthoudt, en groeit.

Zo is het eveneens gesteld met het beest; al wat het uitkiest en eet uit de liefde tot de voeding, wat de eetlust wordt genoemd, voegt zich aan zijn lichaam toe en blijft aldus.

Dat datgene wat geschikt is, zich voortdurend aan het lichaam toevoegt, komt omdat alle dingen die dit samenstellen, bestendig vernieuwd worden.

Dat dit zo is, is bekend, ofschoon aan weinigen.

De warmte opent ook bij de beesten evenzo alle dingen van hun lichaam en maakt, dat hun natuurlijke liefde vrijelijk werkt.

Vandaar komt het, dat zij in de lentetijd en de zomer in het instinct van de voortplanting alsmede van de opvoeding van hun jongen komen en terugkeren, hetgeen uit de grootste vrijheid plaatsvindt, omdat dit behoort tot de heersende liefde, welke van de schepping aan in hen is gelegd ter wille van de instandhouding van het heelal in de staat waarin het geschapen was.

Dat het vrije van de liefde hier wordt toegelicht door het vrije, dat de warmte teweegbrengt, komt

omdat de liefde warmte voortbrengt, wat duidelijk uitkomt in de werkingen ervan; zo bijvoorbeeld dat de mens ontsteekt, ontgloeit en ontvlamt al naar zijn liefde tot ijver of tot een ontbranding van woede wordt opgeheven.

De warmte van het bloed of de levenswarmte van de mensen en van de dieren in het algemeen, komt nergens anders vandaan.

Het is ten gevolge van deze overeenstemming, dat de lichamelijke dingen door de warmte geschikt worden gemaakt om in vrijheid die dingen op te nemen waarnaar de liefde streeft.

In een dergelijk evenwicht en vandaar in een dergelijke vrijheid zijn alle dingen die van binnen in de mens zijn; in een dergelijk vrije drijft het hart zijn bloed evenzeer naar boven als naar beneden, het darmscheil het melksap, bewerkt de lever het bloed, scheiden de nieren af, zeven de klieren, enzovoort.

Als het evenwicht verstoord werd, zou het lid ziek worden en aan verlamming of aan een afwijking lijden; het evenwicht en het vrije zijn hier één.

Er bestaat in het geschapen heelal niet een substantie die niet naar evenwicht streeft om in het vrije te zijn.

De wil en het verstand van de mens zijn in deze vrije keuze; maar het doen van het kwaad is in beide werelden: de geestelijke en de natuurlijke, door wetten beperkt, aangezien anders het gezelschap in beide werelden te gronde zou gaan.

497. Dat ieder mens in de vrije keuze is in geestelijke dingen, kan hij reeds uit de waarneming alleen al van zijn eigen gedachte weten.

Wie kan niet in vrijheid denken over God, de Drievuldigheid, de naastenliefde en de naaste, over het geloof en de werking ervan, over het Woord en alle dingen, die daaruit voortvloeien; en nadat hij de theologische dingen geleerd heeft, over elke bijzonderheid daarvan.

Wie kan niet vóór of tegen deze dingen denken, ja zelfs gevolgtrekkingen maken, onderwijzen en schrijven.

Indien de mens voor een enkel ogenblik dit vrije werd ontnomen, zou zijn gedachte dan niet ophouden te bestaan, zijn tong verstommen en zijn hand verlammen? Daarom kunt u, mijn vriend, als u wilt, reeds alleen door op uw eigen gedachten acht te slaan, deze ongerijmde en verderfelijke ketterij verwerpen en verwensen, die heden ten dage in het christendom de hemelse leer ten aanzien van de naastenliefde en het geloof, en vandaar ten aanzien van de zaligheid en het eeuwige leven met lamheid geslagen heeft.

De redenen waarom deze vrije keuze in de wil en het verstand van de mens zetelt, zijn de volgende:

1. Omdat deze twee vermogens eerst onderwezen en hervormd moeten worden en door die de twee vermogens van de uitwendige mens, die maken dat hij spreekt en handelt.
2. Omdat deze twee vermogens van de innerlijke mens zijn geest uitmaken, die na de dood leeft, en onder geen andere wet staat dan de goddelijke wet, waarvan het voornaamste dit is: dat de mens denkt over de wet, en doet, en gehoorzaamt vanuit zichzelf, hoewel vanuit de Heer.
3. Omdat de mens ten aanzien van zijn geest in het midden tussen hemel en hel is, dus tussen het goede en het kwade, en vandaar in het evenwicht, waardoor hij de vrije keuze in geestelijke dingen heeft, over welk evenwicht men eerder in nr. 445 en vervolg kan lezen.

Maar zolang hij in de wereld leeft, is hij ten aanzien van zijn geest in evenwicht tussen de hemel en de wereld, en dan weet de mens bijna niets daarvan, dat hij, voor zoveel hij zich van de hemel verwijdert en op de wereld toegaat, de hel nadert.

Hij weet dit en toch weet hij dit niet, en dit is zo opdat hij ook dienaangaande in het vrije is en hervormd zal worden.

4. Omdat deze twee vermogens: de wil en het verstand, de twee ontvangers zijn van de Heer, de wil de ontvanger van de liefde en van de naastenliefde en het verstand de ontvanger van de wijsheid en

van het geloof; en omdat de Heer elk van deze dingen afzonderlijk in het volledig vrije van de mens werkt, opdat er onderlinge en wederkerige verbinding zal zijn, waardoor de zaligheid bewerkt wordt.

5. Omdat alle oordeel dat over de mens na de dood geveld wordt, zich richt naar het gebruik dat hij gemaakt heeft van zijn vrije keuze in geestelijke dingen.

498. Hieruit volgt dit besluit, dat de vrije keuze zelf in geestelijke dingen in alle volmaaktheid zetelt in de ziel van de mens, en dat zij van daaruit, als de ader in de bron, in zijn gemoed vloeit, in de beide delen daarvan, welke de wil en het verstand zijn, en door deze in de zinnen van het lichaam en in zijn woorden en handelingen.

Want er zijn drie levensgraden bij de mens: de ziel, het gemoed en het zinnelijk lichaam.

Al datgene wat in de hogere graad is, staat in volkomenheid boven datgene wat in de lagere graad is. Dit is het vrije van de mens, waardoor, waarin en waarmee de Heer aanwezig is in de mens en zonder ophouden aandringt op Zijn opneming zonder nochtans ooit het vrije te verwijderen en weg te nemen, aangezien zoals eerder gezegd werd, al wat niet uit het vrije door de mens in geestelijke dingen geschiedt, niet blijft.

Daarom kan gezegd worden, dat dit vrije van de mens datgene is, waarin de Heer bij Hem in zijn ziel woont.

Dat echter het doen van het boze in beide werelden, de geestelijke en de natuurlijke, door wetten is beperkt, aangezien anders nergens een gezelschap zou bestaan, is zonder verklaring duidelijk. Niettemin zal het worden toegelicht, dat zonder deze uitwendige banden niet alleen geen gezelschap zou bestaan, maar ook het gehele menselijke geslacht te gronde zou gaan.

Want de mens is vervuld van twee liefden: de liefde tot overheersen over allen en de liefde tot het bezitten van de rijkdommen van allen.

Deze liefden rennen, wanneer de teugels daaraan worden gevierd, tot in het oneindige voort.

De erfboosheden waarin de mens wordt geboren, zijn hoofdzakelijk uit deze twee liefden voortgesproten; en ook de zonde van Adam was geen andere, dan dat hij gelijk God wilde worden, welk boze hem door de slang werd ingegoten, zoals men leest.

Daarom wordt in de over hem uitgesproken vervloeking gezegd, ‘dat het land hem doorn en distel zal voortbrengen’, (Genesis 3:5,18), waaronder wordt verstaan al het boze en het daaruit voortvloeiende valse.

Allen die zich aan deze liefden hebben overgeleverd, beschouwen zichzelf als het enige, waarin en ter wille waarvan de anderen zijn.

Zulke mensen hebben geen erbarmen, geen ‘vreze Gods’, geen naastenliefde, en vandaar hebben zij onbarmhartigheid, onmenselijkheid en wreedheid, en duivelse begeerte en gretigheid om te plunderen en te roven, en bedrog en arglist in het uitvoeren daarvan.

Dergelijke dingen zijn de beesten van de aarde niet aangeboren; deze doden en verslinden andere om geen andere reden, dan om hun buik te verzadigen en zich te beschermen.

Daarom is de boze mens, naar die liefden beschouwd, onmenselijker, wreder en erger dan enig beest.

Dat de mens van binnen van dien aard is, komt duidelijk uit bij woelingen tijdens oproer, waarbij de banden van de wet geslaakt zijn, en ook bij slachtingen en plunderingen, wanneer de vrijheid gegeven wordt om de woede op de overwonnenen en belegerden bot te vieren.

Er is dan nauwelijks iemand die zich daarvan onthoudt, totdat de trommel het sein laat horen, daarmee op te houden.

Hieruit blijkt duidelijk, dat wanneer geen vrees voor de door wetten opgelegde straffen de mensen weerhield, niet alleen de maatschappij maar het gehele menselijke geslacht vernietigd zou worden.

Maar al dit kwaad wordt enig en alleen uit de weg geruimd door het ware gebruik van de vrije keuze in geestelijke dingen, welke daarin bestaat, zijn gemoed te richten op het denken over de staat van

het leven na de dood.

499. Maar dit zal nog verder door de volgende vergelijkingen worden toegelicht: dat wanneer er niet een zekere keuze was in alle geschapen dingen, zowel in de bezielde als in de onbezielde, er niet enige schepping had kunnen plaatsvinden; want zonder vrije keuze in de natuurlijke dingen zou er ten aanzien van de beesten niet enige keuze van de tot hun tot voeding strekkende spijs zijn, noch enige voortplanting en verzorging van de jongen, dus geen beest.

Als een dergelijke vrijheid niet bij de vissen van de zee bestond en bij de schelpdieren in de diepte van de zee, zou er geen vis en geen schelpdier zijn.

Eveneens zou er, wanneer dit vrije niet in ieder insectje was, geen zijderups zijn die zijde geeft, en ook geen bij die honing en was levert, en evenmin enige vlinder, die met zijn gezellin in de lucht speelt en zich met de sappen in bloemen voedt en de zalige staat van de mens in de hemelse aura uitbeeldt, nadat hij als worm zijn omhulsel heeft afgelegd.

Wanneer er niet iets, dat aan de vrije keuze analoog is, gelegen was in de aardbodem, in het daarin geworpen zaad en in alle dingen van de daaruit voortgesproten boom en in de vruchten ervan, en opnieuw in de nieuwe zaden, dan zou er niet enig gewas zijn.

Wanneer er niet iets, dat aan de vrije keuze analoog is, gelegen was in elk metaal en in elke steen, de edele en de onedele, zo zou er geen metaal en ook geen steen zijn, en zelfs geen zandkorreltje; want dit zuigt in vrijheid de ether in en wasemt de dingen uit, die het van nature eigen zijn en werpt de verbruikte dingen weg, en herstelt zich met nieuwe dingen.

Daarvandaan komt de magnetische sfeer om de magneet, de ijzeren om het ijzer, de koperen om het koper, de zilveren om het zilver, de gouden om het goud, de stenen om de steen, de salpeterachtige om het salpeter, de zwavelige om de zwavel, en een verschillende om alle stof van de aarde.

Van deze sfeer wordt het binnenste van elk zaad bezwangerd, en het vruchtbrengende groeit; want zonder een dergelijke uitwaseming uit elk stofje van de aarde, zou er niet enig begin van ontkiemen zijn en vandaar geen onafgebroken voortdoring van ontkiemen.

Hoe zou de aarde ook anders met stof en water kunnen binnendringen in het binnenste middelpunt van een gezaaide zaadkorrel dan door de van haar uitwasemende substanties, zoals in het 'mosterdzaad, hetwelk het minste is van al de zaden, maar wanneer het opgewassen is, dan is het groter dan de moeskruiden en het wordt een grote boom', (Mattheüs 13:31,32; Marcus 4:30,31,32).

Wanneer nu het vrije is neergelegd in alle geschapen subjecten, in elk overeenkomstig zijn natuur, waarom dan niet in de mens de vrije keuze overeenkomstig zijn natuur, welke daarin bestaat dat hij geestelijk zal zijn.

Vandaar komt het, dat de mens de vrije keuze in geestelijke dingen gegeven werd van de baarmoeder af tot aan zijn laatste ogenblik in de wereld en daarna tot in eeuwigheid.

Indien de mens geen vrije keuze in geestelijke dingen zou hebben, zouden allen in het gehele aardrijk binnen één enkele dag daartoe gebracht kunnen worden, in de Heer te geloven; maar dit kan niet geschieden, omdat datgene, wat niet uit vrije keuze door de mens wordt opgenomen, niet blijft.

500. Dat God zonder de aan de mens gegeven vrije keuze in geestelijke dingen, allen in het gehele aardrijk binnen één enkele dag daartoe zou kunnen brengen in Hem te geloven, volgt als een waarheid uit de misverstane goddelijke Almacht.

Zij die de goddelijke Almacht niet verstaan, kunnen van mening zijn òf dat er geen orde is, òf dat God evengoed tegen als volgens de orde kan handelen, terwijl toch zonder de orde geen schepping mogelijk was.

Het voornaamste van de orde is, dat de mens het beeld van God zal zijn, dus dat hij door liefde en wijsheid vervolmaakt zal worden, en dus meer en meer dat beeld zal worden.

Dit bewerkt God voortdurend bij de mens, maar zonder de vrije keuze in geestelijke dingen, waardoor de mens zich tot God wenden en zijnerzijds zich met Hem verbinden kan, zou dit tevergeefs zijn, omdat het onmogelijk zou zijn.

Want er is een orde, waaruit en waarnaar de gehele wereld met alle en elk van de dingen daarvan geschapen werd; en aangezien uit haar en naar haar alle schepping gemaakt is, wordt God de Orde zelf genoemd.

Daarom is het een en hetzelfde, of u nu zegt handelen tegen de goddelijke orde, dan wel handelen tegen God; ja zelfs kan God zelf niet tegen Zijn goddelijke orde handelen, want dat zou gelijk staan met tegen Zichzelf te handelen.

Vandaar leidt Hij elk mens overeenkomstig de orde die Hijzelf is, en in die orde de daarvan afgedwaalden en afgevallenen, en in die orde de weerspannigen.

Indien de mens zonder vrije keuze in geestelijke dingen had geschapen kunnen worden, wat zou dan voor de almachtige God gemakkelijker zijn geweest, dan allen in het gehele aardrijk daartoe te brengen, in de Heer te geloven; zou Hij niet in eenieder dit geloof kunnen leggen, zowel rechtstreeks als middellijk; rechtstreeks door Zijn absolute macht en de onweerstaanbare werking daarvan, die voortdurend daarop gericht is, de mens zalig te maken; of middellijk door in zijn geweten gestorte kwellingen, door dodelijke krampen van het lichaam en door zware bedreigingen met de dood, als hij dit geloof niet aanneemt; en bovendien door het openen van de hel, en vandaar door de tegenwoordigheid van de duivels met schrik aanjagende toortsen in hun handen en door het oproepen van de doden die de mens gekend heeft, uit die duivelse bende, onder de vorm van afschuwelijke spoken.

Maar hierop zal geantwoord worden met de woorden van Abraham tot de rijkaard in de hel: 'Indien zij Mozes en de profeten niet horen, zo zullen zij ook, al ware het, dat er iemand uit de doden opstond, zich niet laten gezeggen', (Lucas 16:31).

501. Men vraagt zich heden ten dage af, waarom er geen wonderen gebeuren, zoals in oude tijden; want men gelooft, dat als zij zouden gebeuren, eenieder van harte zou erkennen.

Maar dat zij heden ten dage niet plaatsvinden zoals vroeger, komt omdat wonderen dwingen, en de vrije keuze in geestelijke dingen wegnemen en de mens van een geestelijk tot een natuurlijk mens maken.

Na de komst van de Heer kan eenieder in de christelijke wereld geestelijk worden, en geestelijk wordt hij enig en alleen uit Hem door het Woord, en het vermogen daartoe zou teniet gaan, zo de mens door wonderen tot geloven werd gebracht, aangezien wonderen, zoals eerder werd gezegd, dwingen en hem de vrije keuze in geestelijke dingen afnemen; en al wat in dergelijke dingen gedwongen is, begeeft zich in de natuurlijke mens, en sluit als met een deur de geestelijke mens, die waarlijk de innerlijke mens is, en berooft hem van alle macht om enig ware in het licht te zien. Daarom zou hij daarna over de geestelijke dingen redeneren vanuit de natuurlijke mens alleen, die al het waarlijk geestelijke omgekeerd ziet.

Dat er echter vóór de komst van de Heer wonderen plaatsvonden, kwam omdat de mensen van de kerk toen natuurlijk waren, voor wie geestelijke dingen die tot de innerlijke Kerk behoren, niet geopend konden worden. Want indien zij geopend waren, dan zouden zij ze ontwijfd hebben. Daarom bestond geheel hun eredienst in rituele dingen, die de innerlijke dingen van de Kerk uitbeeldden en betekenden.

Deze mensen konden er niet dan door wonderen toe gebracht worden, deze rituele dingen behoorlijk in acht te nemen; en dat het zelfs niet eens door wonderen gebeurde, omdat in deze uibeeldende dingen een geestelijk innerlijke was, blijkt uit de zonen Israëls in de woestijn, die, hoewel zij zoveel wonderen in Egypte gezien hadden, en daarna dat allergrootste op de berg Sinaï, toch na een maand, toen Mozes afwezig was, om het gouden kalf dansten en uitriepen, dat dit kalf hen uit Egypte had uitgeleid.

Dergelijke dingen werden door hen in het land Kanaän gedaan, hoewel zij de uitnemende wonderen hadden gezien, die door Elias en door Elisa waren gedaan, en tenslotte de goddelijke wonderen zelf, uit de Heer verricht.

Heden ten dage vinden geen wonderen plaats, voornamelijk om deze reden, omdat de kerk de mens alle vrije keuze heeft afgenomen, en zij heeft deze afgenomen door vast te stellen dat de mens volstrekt niets kan bijdragen tot het aannemen van het geloof, en evenmin iets tot de bekering en in het algemeen tot de zaligheid, (men zie eerder nr. 464).

De mens die dit gelooft wordt meer en meer natuurlijk en de natuurlijke mens beschouwt, zoals eerder gezegd werd, al het geestelijke omgekeerd en denkt dus daartegen.

Dan zou het hogere gebied van het gemoed van de mens, waar de vrije keuze in geestelijke dingen zetelt, gesloten worden, en de geestelijke dingen, die door de wonderen als het ware bevestigd werden, zouden het lagere gebied van het gemoed, dat louter natuurlijk is, in beslag nemen, terwijl dan de valsheden ten aanzien van het geloof, de bekering en de zaligheid boven dit gebied bleven. Het gevolg hiervan zou zijn, dat de satans boven en de engelen beneden zouden wonen, zoals gieren boven kippen.

Vandaar zouden de satans na enige tijd de grendels verbreken en met woede losvliegen op de geestelijke dingen, waaraan beneden een plaats was toegewezen, en ze zouden ze niet alleen ontkennen, maar ook lasteren en ontwijden; vandaar zou het latere lot van de mens erger worden dan het vorige.

502. De mens, die door valsheden ten aanzien van de geestelijke dingen van de Kerk natuurlijk is geworden, kan over de goddelijke Almacht niet anders denken, dan dat zij boven de orde staat, dus over een goddelijke Almacht zonder orde.

Vandaar zou hij de volgende onzinnige vragen kunnen stellen: ‘Waartoe de komst van de Heer in de wereld, en waarom een verlossing op deze wijze, wanneer God toch vanuit Zijn almacht hetzelfde uit de hemel even goed had kunnen bewerken als op aarde; waarom heeft Hij niet door de verlossing het gehele menselijke geslacht zonder uitzondering zalig gemaakt, en waarom kan de duivel daarna meer vermogen bij de mens dan de Verlosser.

Waartoe een hel; kon en kan God vanuit Zijn almacht de hel niet verdelgen en allen daaruit halen en tot hemelse engelen maken; waarom een Laatste Oordeel; kan Hij niet alle bokken van links naar rechts overbrengen en ze tot schapen maken; waarom heeft Hij de engelen van de draak en de draak zelf uit de hemel geworpen, en hen niet veranderd in engelen van Michaël? Waarom geeft Hij niet deze en gene geloof, en rekent Hij hun niet de gerechtigheid van de Zoon toe, en vergeeft niet op deze wijze hun zonden en rechtvaardigt en heiligt Hij hen niet? Waarom doet Hij niet de beesten van de aarde, de vogels van de hemel en de vissen van de zee spreken, en geeft Hij hun geen inzicht, en leidt Hij hen niet tezamen met de mensen de hemel binnen? Waarom maakte of maakt Hij nog niet het gehele aardrijk tot een paradijs, waarin geen boom van de kennis van goed en kwaad stond en ook geen slang was, en waarin alle heuvels zouden vloeien van edele most, en goud en zilver, beide puur, zouden voortbrengen, opdat daar allen als beelden van God zouden leven met gejuich en gezang, en zo dus in eeuwigdurende feesten en vreugden? Zouden deze dingen een almachtige God niet waardig zijn? En tal van dergelijke dingen meer.

Maar mijn vriend, al deze dingen zijn beuzelpraat; de goddelijke Almacht is niet zonder de Orde; God Zelf is de Orde; en omdat alle dingen uit God geschapen werden, zijn zij ook geschapen uit de orde, in de orde en tot de orde.

Er is een orde, waarin de mens geschapen werd, en deze bestaat hierin, dat van zijn vrije keuze in geestelijke dingen zijn zegening of zijn vervloeking afhangt; want de mens kon, zoals boven gezegd werd, niet geschapen worden zonder vrije keuze, zelfs niet eens een beest, een vogel en een vis; maar de beesten zijn alleen in de natuurlijke vrije keuze, terwijl de mens in de natuurlijke vrije keuze is en tevens in de geestelijke.

Wordt vervolgd.

